

PATVIRTINTA
Telšių regiono plėtros tarybos
2023 m. kovo 10 d. sprendimu Nr. K/S-5
(Telšių regiono plėtros tarybos
2023 m. gruodžio 6 d. sprendimo Nr. K/S-34
redakcija)

TELŠIŲ REGIONO PLĖTROS PLANO

PAŽANGOS PRIEMONĖS

NR. LT028-05-03-03 „SVEIKATOS PREVENCIJOS SKATINIMAS

PAGRINDIMO APRAŠAS 2023-10-30 Nr. PA-3

I SKYRIUS **BENDROSIOS NUOSTATOS**

Regiono plėtros uždavinys (-iai)	Pažangos priemone prisidedama prie Telšių regiono plėtros plane nustatyto regiono plėtros uždavinio „Plėtoti prevencines gyventojų sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo priemones“ LT028-05-03 įgyvendinimo
---	--

II SKYRIUS **SITUACIJOS ANALIZĖ IR SIEKIAMAS POKYTIS**

Įgyvendinant pažangos priemonę, bus sprendžiama Telšių regiono plėtros 2022 – 2030 m. plane įvardinta 5 problema – „Nepakankamas socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas ir kokybė“. Nustatyta, kad viena iš problemos giluminių priežasčių yra sveikatos prevencinių priemonių trūkumas.

Tikslinės grupės, kurių problemas numatoma spręsti, yra Telšių regiono Mažeikių, Plungės, Telšių rajono savivaldybių bei Rietavo savivaldybės socialiai pažeidžiami, socialinę riziką (atskirti) patiriantys asmenys, neįgalūs asmenys, senyvo amžiaus asmenys, vaikai, jaunimas, rizikos sveikatai veiksniais patiriantys asmenys, asmenys, priskiriami pagrindinių lėtinių neinfekcinių ligų didelės rizikos grupėms, taip pat vaikai, jaunimas ir jų aplinkos nariai (šeima, mokykla, bendruomenė).

Telšių regiono savivaldybių gyventojų sveikatos rodikliai, pagrindžiantys pažangos priemonės poreikį, plačiau aprašyti Telšių regiono plėtros plano dalyje VII. Sveikata).

Regiono savivaldybės, atsižvelgdamos į opiausias gyventojų sveikatos problemas, planuoja įgyvendinti prevencines gyventojų sveikatos išsaugojimo, psichologinės gerovės ir atsparumo stiprinimo priemones, priklausomybės ligų prevencijos veiklas, didinti kokybiškų visuomenės sveikatos prevencijos paslaugų prieinamumą.

Išanalizavus ***Mažeikių rajono savivaldybės*** visuomenės sveikatos būklę, nustatytos šios problemos ir planuojamos priemonės pokyčiams pasiekti.

1. Trečia pagal dažnumą mirčių priežastis – didėjantis sergamumas piktybiniais navikais. Piktybiniais navikais sergančių asmenų skaičius Mažeikių rajono savivaldybėje didėjo nuo 1624 2017 m. iki 1761 2021 m. Veikla problemai spręsti – lėtinių neinfekcinių ligų prevencija onkologinėmis ligomis sergantiems Mažeikių rajono savivaldybės gyventojams. Įgyvendinus veiklą planuojama mažinti onkologinėmis ligomis sergančių asmenų mirtingumą.

2. Mokyklinio amžiaus vaikų gyvensena ir fizinis aktyvumas. Remiantis Vaikų sveikatos stebėsenos informacinės sistemos duomenimis, Mažeikių rajono savivaldybėje, 2021–2022 m. m. tik 63,4 proc. 2–17 m. amžiaus vaikų turėjo normalų kūno svorį. Atsvorį turinčių 2–17 m. amžiaus vaikų dalis sudarė 14,1 proc. Per mažas kūno svoris nustatytas 15,8 proc. vaikų. Nutukusių vaikų dalis sudarė 6,7 proc. Veikla problemai spręsti – Naujų laisvalaikio fizinio aktyvumo formų diegimas ugdymo įstaigas lankantiems vaikams.

3. Vaikų ligotumas įvairiapusiais raidos sutrikimais per 5 metus padidėjo 2,4 karto visose amžiaus grupėse. (Higienos instituto leidinys „Vaikų ligotumo įvairiapusiais raidos sutrikimais apžvalga 2016–2020 m.). Gerinti sveikatą veiksmingiausia, darant tai nuo gimimo – gerinant būsimų tėvų žinias ir įgūdžius apie jų ir vaikų sveikatą. Veikla problemai spręsti – Šeimos, motinos ir vaiko sveikatos stiprinimas: „Tėvelių mokykla“, vaiko besilaukiančių tėvų ir tėvų su vaikais iki 2 m. mokymas apie jaunos šeimos sveiką mitybą, fizinį aktyvumą, psichikos sveikatą naujagimio priežiūrą ir kt.

4. Negaliųjų vaikų ir jų šeimų gyvenimo kokybės tyrimo rezultatai parodė, kad šių vaikų ir jų šeimų gyvenimo kokybė ekonominiu bei socialiniu aspektais yra blogesnė nei sveikų vaikų ir jų šeimų, negalią turintys vaikai patiria daugiau psichikos sveikatos rizikos veiksnių. Valstybinio psichikos sveikatos centro duomenimis, visų vaikų sergamumas ir ligotumas psichikos ir elgesio sutrikimais nemažėja. Negalią turinčių vaikų psichikos sveikatą būtina stiprinti, kol tai nesukelia psichikos sveikatos ligų. Veikla problemai spręsti – negalią turinčių mokyklinio amžiaus asmenų psichikos sveikatos stiprinimas per fizinį aktyvumą, mokant fizinio aktyvumo pratimų stresui mažinti, valingam atsipalaidavimui pasiekti, emocijoms valdyti.

5. Higienos instituto visuomenės sveikatos stebėsenos sistemos duomenimis, Mažeikių rajone didėja sergančių psichikos ligomis asmenų skaičius 65 m. ir vyresnių amžiaus grupėje. 2017 m. tokių asmenų (diagnozė F00-F99 psichikos ir elgesio sutrikimai) savivaldybėje buvo 6285, 2021 m. skaičius padidėjo 19,5 proc. iki 7513. Sergančių asmenų 1000 gyventojų rodiklis Mažeikių rajono savivaldybėje buvo 145, ženkliai didesnis už šalies vidurkį, kuris buvo 117. Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) atliktas plataus masto tyrimas parodė, jog eliminavus mažo fizinio aktyvumo faktorių, sumažėtų bendras mirtingumas bei padidėtų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė. Veikla problemai spręsti – 65 m. ir vyresnių asmenų sveikos gyvensenos skatinimas, per tęsinius 65 m. ir vyresnių asmenų sveikos gyvensenos teorinius-praktinius mokymus psichikos sveikatos raštingumui didinti, išmokti fizinių pratimų, padedančių stiprinti kraujotakos sistemą, pusiausvyrą ir koordinaciją.

6. Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto tyrimas parodė, kad vyresnio amžiaus gyventojai, gyvenantys kaimo ir atokiose vietovėse susiduria su ribotu paslaugų pasiekiamumu, įskaitant sveikatos prevencijos paslaugas. Siekiant, kad sveikatos sutrikimai pasireikštų kuo vėlesniame amžiuje, svarbu, kad kaimo bendruomenės gautų sveikatos prevencijos paslaugas kuo anksčiau, todėl svarbu užtikrinti šių paslaugų prieinamumą, priartinant jas prie paslaugų gavėjų. Veikla problemai spręsti – sveikų bendruomenių kūrimas, vykdam daugiakomponentę mokymo intervenciją, skirtą kaimiškose vietovėse gyvenantiems asmenims (sveikatinančio fizinio aktyvumo, sveikos mitybos užsiėmimai).

7. 2021 m. Higienos instituto vaikų gyvensenos tyrimo duomenys rodo, kad Mažeikių rajono savivaldybės mokyklose daugiau nei 20 proc. mokinių vyresnių nei 11 metų, yra vartoję alkoholinius gėrimus, rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, palyginus su kitomis Europos šalimis, Lietuvos vaikai patenka tarp dažniausiai rūkančių ir alkoholinius gėrimus vartojančių bendraamžių. Veikla problemai spręsti - Jaunimo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencija. Veikla – vasaros jaunimo stovykla, kurioje vykdomas psichikos sveikatos stiprinimas ir raštingumo apie psichoaktyvias medžiagas (PM) didinimas, siekiant sustiprinti atsparumą jas vartoti. Stovykloje atliekant tęsines veiklas organizuojama jaunimo savitarpio pagalba, mokymas, palaikymas nevartoti PM.

Planuojamos projekto veiklos atitinka Sveikatos apsaugos ministerijos rekomendacijas (metodiką), paremtos moksliniais tyrimais, pasaulyje taikomoms gerosiomis praktikomis ir tarptautiniais standartais.

Išanalizavus **Plungės rajono savivaldybės** visuomenės sveikatos būklę, nustatytos šios problemos ir planuojamos priemonės pokyčiams pasiekti:

2022 metais suaugusiųjų gyventojų gyvenamosios stebėsenos tyrimo duomenimis, 35,9 proc. plungiškių teigė turintys ilgalaikių sveikatos problemų, t.y. šiek tiek mažiau už šalies vidurkį, kuris buvo lygus 36,9 proc. Penktadalis apklaustųjų bandė pakeisti savo gyvenimą, bet deja nepavyko. 21,8 proc. dalyvavusių apklausoje Plungės rajono gyventojų bandė pakeisti gyvenimą ir jiems pavyko. Fiziškai aktyvesni tapo 30,3 proc., o sveikiau maitintis pradėjo 26,5 proc. apklaustųjų. Energinga fizine veikla, kai reikia didesnių nei įprasta pastangų, pagreitėja kvėpavimas ir pulsas 5 ir daugiau dienų per savaitę užsiima 38,5 proc. Plungės rajono gyventojų. Neužsiima jokia aktyvia fizine veikla net 17 proc. apklaustųjų Plungės rajono gyventojų.

Analizuojant Plungės rajono savivaldybės gyventojų sveikatos duomenis, nustatyta, kad sergančiųjų II tipo cukriniu diabetu per 2014-2019 m. padidėjo 52 procentais. Sergamumas II tipo cukriniu diabetu yra susijęs su gyvenimo būdu, nutukimu, kurį lemia fizinio aktyvumo stoka. Nutukusių asmenų skaičiaus 1000 gyventojų rodiklis per 2017 - 2021 m. laikotarpį Plungės rajono savivaldybėje augo beveik dvigubai, nuo 7,45 asmenų 1000 gyventojų 2017 m. iki 14,02 asmenų 1000 gyventojų 2021 m., ir tai buvo didžiausias augimas tarp regiono savivaldybių.

2020 m. Plungės rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras atliko tyrimą, kuriuo metu buvo nustatyta, kad tarp Plungės rajono 9 –12 klasių moksleivių elektroninės cigaretės yra tokios pat populiarios kaip ir paprastos (64,2 proc. ir 61,1 proc.), bent kartą per savaitę tabako gaminius vartoja beveik ketvirtadalis (25,4 proc.) moksleivių, alkoholinius gėrimus yra vartoję panašus procentas merginų ir vaikų (atitinkamai 77,9 proc. ir 76,5 proc.), 15,1 proc. respondentų yra vartoję psichoaktyvias medžiagas, 1 iš 3 devyniolikamečių per savo gyvenimą yra vartojęs kokią nors narkotinę medžiagą, pusė respondentų, kada nors vartojusių marihuaną, ją vartoja kasdien (53,8 proc.). Apie trečdalis respondentų atsakė sutinkantys ir visiškai sutinkantys, kad vartoti tabako gaminius vis dar yra madinga (30,4 proc.), net 6 iš 10 Plungės rajone gyvenančių jaunuolių mano, kad jauniems žmonėms vartoti alkoholį linksminantis yra įprasta (60 proc.).

Išnagrinėjus pasaulyje taikytas gerąsias praktikas ir tarptautinius standartus pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką) bei remiantis moksliniais tyrimais, planuojamos šios veiklos pokyčiams pasiekti:

1. Prevencinės priemonės, stiprinančios visuomenės sveikatą bei psichologinę gerovę ir atsparumą. Planuojami sveikos gyvensenos skatinimo užsiėmimai - mankštos baseine (vandens aerobika)+ plaukiojimas, judesio terapija, pilates, aerobinės/anaerobinės mankštos, joga, vasaros mankštos, kineziterapinės mankštos, tinklinio treniruotės, garso, meno terapija, sveikos gyvensenos skatinimo stovykla. Dėmesys sveikos gyvensenos skatinimui, psichologinei gerovei bei psichologinio atsparumo didinimui.

1. Lėtinių neinfekcinių ligų prevencijos veiklos, prevencinės priemonės mitybos įpročiams keisti, pasaulinės diabeto dienos švietėjiški renginiai, metodinės medžiagos rengimas. Planuojamas gliukozės kiekio kraujyje ištyrimas prieš kiekvieną veiklą, stovyklos, paskaitos, žygiai dviračiais ir pėsčiomis, mankštos baseine, (vandens aerobika)+ plaukiojimas. Atsavorį ar nutukimą turintiems asmenims.

2. Priklausomybės ligų prevencijos (psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo mažinimo) paslaugų prieinamumo didinimas ir įvairių iniciatyvų tikslinėse grupėse skatinimas. Šioje veikloje dalyvaus Plungės rajono jaunimas (nuo 10 iki 29 m.), kurie sudarys 70 proc. visų dalyvių ir jų šeimos nariai, bendruomenė, mokykla. Planuojama Šeimos stovykla „Suprask mane“ vaikams nuo 10 m iki 17 m. ir jų tėvams, grupiniai užsiėmimai tėvams ir vaikams su psichologu tarpusavio ryšio stiprinimui + dienos išvyka (baseinas ar kita sveikatingumą skatinanti veikla) vaikams 10+ ir jų tėvams. Eksperimentuojančio su psichoaktyviosiomis medžiagomis jaunimo pritraukimas į užimtumą. Dienos stovykla. Tikslinė grupė – nuo 15 iki 17 m. Psichologo ar psichiatro paslaugų ciklas. Tikslinė grupė 10+; Psichologo ar psichiatro paslaugų ciklas, 10+ metų vaikų tėvai, jų pedagogai.

Išanalizavus **Rietavo savivaldybės** visuomenės sveikatos būklę, nustatytos šios problemos ir planuojamos veiklos pokyčiams pasiekti:

1. Remiantis Rietavo savivaldybės mokinių gyvensenos stebėsenos tyrimais, 38,5 proc. mokinių 5 ir daugiau dienų mankština ar sportuoja bent 60 minučių (skaičiuojant kartu su fizinio ugdymo pamokomis), kas atitinka Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijas. Planuojamomis projekto veiklomis bus siekiama išlaikyti pasiektą mokinių fizinio aktyvumo lygį ir toliau jį didinti.

2. Rietavo savivaldybėje, kaip ir visoje Lietuvoje, dažniausia mirčių priežastis yra kraujotakos sistemos ligos. 2022 m. Rietavo savivaldybės gyventojų mirtys nuo kraujotakos sistemos ligų sudarė 51,3 proc. visų mirčių, piktybiniai navikai – 19,5 proc. (2014 m. – 21,8 proc.). Rietavo savivaldybės gyventojų ligotumas 1000 gyventojų per 2014–2022 m. laikotarpį padidėjo nuo 793,3 iki 869,4 atvejų 1000 gyventojų. 2018–2020 m. laikotarpiu šis rodiklis mažėjo, tačiau 2021 - 2022 m. vėl didėja ir yra aukštesnis už šalies vidurkį (Rietavo savivaldybės rodiklis - 869,4 1000-iui gyventojų, šalies vidurkis – 881,1 1000-iui gyventojų (Privalomojo sveikatos draudimo fondo informacinės sistemos duomenys). II tipo cukriniu diabetu sergančių 1000 gyventojų rodiklis per 2017–2021 m. laikotarpį Rietavo savivaldybėje augo 27 proc. nuo 224 iki 277 asmenų, t.y. beveik dvigubai daugiau už šalies vidurkį 14 proc. Žemas gyventojų fizinis aktyvumas, sveikatai nepalankus gyvenimo būdas lemia gyventojų ligotumą, mirtingumą, žemą psichologinį atsparumą.

Problemai spręsti planuojama veikla – kompleksinė lėtinių neinfekcinių ligų ir traumų prevencija, įgyvendinant programą „AŠ JUDU“ (fizinis aktyvumas per vaikščiojimą), gyvenimo būdo keitimo programą, orientuotą į sveikos gyvensenos pasirinkimą, pirmosios pagalbos mokymus.

3. Rietavo savivaldybės mokinių gyvensenos stebėsenos tyrimai rodo, kad *žalingas elektroninių cigarečių vartojimas* yra didėjantis: 2016–2020 m. laikotarpiu elektroninių cigarečių rūkymas arba panašių elektroninių įtaisų rūkymui naudojimas statistiškai reikšmingai *padidėjo*. Per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkusiųjų elektronines cigaretes ar naudojusią panašius elektroninius įtaisus rūkymui, *padaugėjo* nuo 8,1 proc. iki 23,1 proc. Planuojamos prevencinės veiklos elektroninių cigarečių, kitų psichoaktyvių medžiagų vartojimui jaunimo tarpe mažinti. Intervencijos bus nukreiptos į socialinių ir sveikatos raštingumo žinių ir įgūdžių suteikimą, siekiant mažinti priklausomybes. Planuojama, kad apie 70 proc., veiklose dalyvaujančių asmenų bus vaikai, jaunimas ir apie 30 proc. dalyvaujančių asmenų vaikų, jaunimo aplinkos nariai (šeimos, mokyklos, bendruomenės nariai).

Planuojamomis projekto veiklomis, pagrįstomis mokslo įrodymais, pripažintomis gerąja praktika ar tarptautiniais standartais pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas, bus siekiama pokyčių per pasirinktas fizinio aktyvumo didinimo ir gyvenimo būdo keitimo programas, motyvuojančias pasirinkti sveiką gyvenseną, didinant sveikatos raštingumo lygį, gerinant lėtinių neinfekcinių ligų ir psichoaktyvių medžiagų vartojimo valdymą. Įgyvendinamos veiklos padidins kokybiškų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą tikslinėms grupėms dėl planuojamų teikti mobilių paslaugų, organizuojant veiklas nuo savivaldybės centro nutolusiuose miesteliuose.

Išanalizavus **Telšių rajono savivaldybės** visuomenės sveikatos būklę, nustatyta, kad 2020 m. Telšių rajone didžiausias sergamumas buvo kraujotakos sistemos (3455,5 atv./10 000 gyv.), jungiamojo audinio ir raumenų bei skeleto (2537,1 atv./10 000 gyv.), psichikos ir elgesio sistemos (1643,7 atv./10 000 gyv.), nervų sistemos (1757,7 atv./ 10 000 gyv.) ligomis. Didėjo sergamumas II tipo cukriniu diabetu (Telšių r. - 55,6/10 000 gyv., Lietuvos – 50,4/10 000 gyv.). Visi rodikliai buvo aukštesni už Lietuvos vidurkius.

Higienos instituto duomenimis, Telšių rajono savivaldybės gyventojų, turinčių nutukimo diagnozę per 2017–2021 m. padaugėjo 17 proc., 2022 metais Telšių rajone nutukimas buvo nustatytas 120 asmenų, 65 m. ir vyresnių žmonių amžiaus grupėje.

Higienos instituto (2020 m.) mokyklinio amžiaus vaikų gyvensenos tyrimo duomenimis, Telšių rajono savivaldybėje tik 34,2 proc. mokyklinio amžiaus vaikų mankština penkis ar daugiau dienų per savaitę, t.y. mažiau už šalies vidurkį – 38,1 proc. Nepakankamas fizinis aktyvumas ir gyvensenos veiksniai skatina nutukimą, kuris didina riziką susirgti II tipo cukriniu diabetu, širdies ir kraujagyslių ligomis, sąlygoja lėtinius kaulų ir sąnarių pakitimus, tam tikras onkologines ir kitas su nutukimu susijusias ligas.

Telšių rajono savivaldybėje psichikos ir elgesio sutrikimais sergančių asmenų skaičius 1000 gyventojų per 2014–2020 metų laikotarpį augimas buvo didžiausias iš Telšių regiono savivaldybių – 47 procentai, augimas yra didesnis už regiono ir šalies vidurkį (40 ir 10 proc. atitinkamai).

Planuojamos veiklos aukščiau minimoms problemoms spręsti ir pokyčiams pasiekti – sveikos mitybos skatinimas ir nutukimo prevencija, psichinės sveikatos gerinimas per fizinio aktyvumo užsiėmimus, kitas psichologinę gerovę stiprinančias praktikas, sveiko senėjimo užsiėmimus, didinančius vaikų kasdienio fizinio aktyvumo krūvį. Tikslinė grupė – vaikai, jaunimas, senyvo amžiaus asmenys, rizikos veiksniais sveikatai patiriantys asmenys.

Psichoaktyvių medžiagų vartojimas – viena aktualiausių problemų, kuriai spręsti reikalinga didinti priklausomybės ligų prevencijos paslaugų prieinamumą. 2020 m. Higienos instituto vaikų gyvensenos tyrimo rezultatai rodo, kad Telšių rajono savivaldybėje psichoaktyvių medžiagų vartojimo paplitimas yra didesnis už šalies vidurkį. Iš 633 apklaustų moksleivių, 26,5 proc. respondentų per 30 dienų bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo kitus elektroninius prietaisus, o Lietuvos vidurkis 20,1 proc., 5,4 proc. rūkė tabako gaminius, o 12,8 proc. apklaustųjų nurodė, kad per paskutines 30 dienų vartojo alkoholinius gėrimus, Lietuvos vidurkis 10,6 proc., o per paskutinius 12 mėnesių, bent kartą vartojo 25,4 proc., o Lietuvos vidurkis 21,9 proc.

Planuojama veikla problemai spręsti ir pokyčiams pasiekti – vaikų ir jaunimo psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencija, psichikos sveikatos stiprinimo ir raštingumo apie psichoaktyvias medžiagas didinimo užsiėmimai, siekiant sustiprinti atsparumą jas vartoti. Tikslinė grupė – vaikai, jaunimas ir jų aplinkos nariai (mokykla, šeima, bendruomenė).

Telšių regiono savivaldybėse visuomenės sveikatos priežiūros funkciją (įskaitant visuomenės sveikatos stiprinimą) įgalioti vykdyti visuomenės sveikatos biurai projekto veiklas suplanavo remdamiesi gerąja praktika, jos atitinka tarptautinius standartus pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką) bei pagrįstos moksliniais tyrimais.

Priemonės įgyvendinimu Telšių regione bus pasiekta kiekybinių ir kokybinių pokyčių: padidės sveikatos prevencijos viešosios paslaugos gavėjų skaičius, pagerės sveikatos prevencinių paslaugų prieinamumas ir kokybė, gyventojų bazinių poreikių užtikrinimas.

Pažangos priemonės įgyvendinimas prisidės prie RPP poveikio rodiklio „Preveninėmis priemonėmis išvengiama mirtingumas (standartizuotas)“ | mirusiųjų skaičius 100 tūkst. gyventojų pagerinimo nuo 289 (2020 m.) iki 170 (2029 m.).

Visų tikslinių grupių poreikiai, atsižvelgiant į demografines, technologines ar kitas pažangos priemonei aktualias tendencijas, šios pažangos priemonės įgyvendinimo ir 5 metų po pažangos priemonės įgyvendinimo pabaigos laikotarpiu bus tik didėjantys dėl socialinių – ekonominių tendencijų, socialinės atskirties augimo, psichoaktyviųjų medžiagų plitimo, viešųjų paslaugų prieinamumo netolygumų, kai kurių visuomenės sveikatos rodiklių blogėjimo, visuomenės senėjimo ir kitų veiksnių.

III SKYRIUS

PAŽANGOS PRIEMONĖS ĮGYVENDINIMO TERITORIJA

Pažangos priemonė įgyvendinama keturių Telšių regiono savivaldybių teritorijoje - Mažeikių, Plungės, Telšių rajonų savivaldybėse ir Rietavo savivaldybėje.

IV SKYRIUS

PAŽANGOS PRIEMONĖS VEIKLOS, PROJEKTŲ VYKDYTOJAI IR PARTNERIAI

Pažangos priemonės veikla – Kokybiškų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumo gerinimas Telšių regione.

Įgyvendinant pažangos priemonės veiklą, bus sprendžiama Telšių regiono plėtros 2022 – 2030 m. plane numatyta problema – „Nepakankamas socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų

prieinamumas ir kokybė“, kurios viena iš giluminių priežasčių yra sveikatos prevencinių priemonių trūkumas.

Galimi pareiškėjai. Vadovaujantis Visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo (toliau – VSPĮ) 6 straipsnio 2 dalimi, savivaldybėse visuomenės sveikatos priežiūrą (įskaitant visuomenės sveikatos stiprinimą) įgaliotos vykdyti savivaldybių įsteigtos visuomenės sveikatos priežiūros biudžetinės įstaigos – savivaldybių visuomenės sveikatos biurai, turintys kvalifikuotus specialistus ir ekspertinę šio darbo patirtį. Kitų galimų paslaugų tiekėjų, kurie galėtų vykdyti kokybiškas visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo veiklas, pagrįstas mokslo įrodymais, pripažinta gerąja praktika ar tarptautiniais standartais pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas, savivaldybėse nėra. Todėl projektų atranka vykdoma planavimo būdu, projektų vykdytojai – visuomenės sveikatos biurai.

Galimi partneriai – savivaldybių administracijos, kurios prisidės prie projekto finansavimo, ir/ar nevyriausybinės organizacijos, nuolat dirbančios su tiksline grupe. Partneriai atliktų organizacinį/koordinacinį vaidmenį įgyvendinant projektą.

V SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS PROJEKTŲ ATRANKA

Projektų atranka bus organizuojama planavimo būdu, kuris taikomas projektams, kuriais įgyvendinamos Lietuvos Respublikos teisės aktuose nustatytos funkcijos ir veiklos, kurie priskirtini valstybės ar savivaldybių institucijoms ar įstaigoms ar jų kontroliuojamiems juridiniams asmenims ir kuriais tiesiogiai prisidedama prie pažangos priemonės įgyvendinimo ir joje numatytų rezultatų pasiekimo, vadovaujantis Strateginio valdymo metodikos 135.2 punkto nuostatomis. Siekiama, kad viešosios paslaugos būtų tolygiai pasiskirsčiusios Telšių regione.

Projekto įgyvendinimo sprendinys yra vienas, nes yra apribojimų, dėl kurių kiti sprendiniai negali būti įgyvendinami:

Projekto veiklos, skirtos kokybiškų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui didinti yra pagrįstos mokslo įrodymais, pripažintos gerąja praktika ar tarptautiniais standartais pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką).

VI SKYRIUS PAŽANGOS PRIEMONĖS PRISIDĖJIMAS PRIE HORIZONTALIŲJŲ PRINCIPŲ ĮGYVENDINIMO

Lentelė Nr. 1

Eil. Nr.	Horizontalieji principai (toliau – HP)	Informacija apie pažangos priemonės prisidėjimą prie HP
1.	Darnaus vystymosi	Pažangos priemonės įgyvendinimas tiesiogiai prisidės prie Darnaus vystymosi HP įgyvendinimo, nes ji orientuota į visuomenės gerovės augimą, kuri yra sudėtinė Darnaus vystymosi dalis. Įgyvendinant pažangos priemonę, bus stiprinama visuomenės sveikata, didinamas sveikatos paslaugų prieinamumas, tuo prisidedama prie darnaus vystymosi principo įgyvendinimo.
2.	Inovatyvumo (kūrybingumo)	Priemonės veiksmams / projektais tiesiogiai prisidėti prie inovatyvumo (kūrybingumo) horizontaliojo principo įgyvendinimo nenumatyta.
3.	Lygių galimybių visiems	Pagal priemonę rengiamuose ir įgyvendinamuose projektuose bus numatomos veiklos, užtikrinančios vienodas teises ir galimybes naudotis paslaugomis visiems asmenims, nepaisant

		jų lyties, tautybės, rasinės ar etninės kilmės, pilietybės, kalbos, religijos, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, negalios, sveikatos būklės, socialinės padėties, amžiaus, seksualinės orientacijos ar kitų bruožų. Bus atsižvelgiama į neįgaliųjų, moterų ir vyrų, skirtingų amžiaus grupių, tautinių mažumų ir kitų galinčių patirti diskriminaciją grupių poreikius ir numatytos lygių galimybių principą įgyvendinančios priemonės.
--	--	---

VII SKYRIUS IŠANKSTINĖS SĄLYGOS

Pažangos priemonės įgyvendinimu bus prisidedama prie RPP regioninės pažangos priemonės „Gerinti kokybiškų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumą regionuose“ poveikio rodiklio „Prevencinėmis priemonėmis išvengiamas mirtingumas 100000 gyv.“ pasiekimo, jai priskirta išankstinė sąlyga – patvirtintose regionų plėtros planų priemonėse turi būti tik tie projektai, kuriuose numatytos veiklos, skirtos kokybiškų visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumui didinti, yra pagrįstos mokslo įrodymais, pripažinta gera praktika ar tarptautiniais standartais pagal Sveikatos apsaugos ministerijos pateiktas rekomendacijas (metodiką).

Išankstinės sąlygos atitikimas turi būti aprašytas projekto įgyvendinimo plane:

- kaip projektas atitinka pripažintas gerąsias praktikas ar tarptautinius standartus, taikomus *paslaugos organizavimui* (nurodoma, kaip bus užtikrinamas veiklų organizavimas pagal Sveikatos apsaugos ministerijos tinklalapyje skelbiamas rekomendacijas (metodiką) (šių dokumentų skyrius, punktus ir pan.) (atitiktis vertinama pagal Europos psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos kokybės standartus);

- kaip projektas atitinka pripažintas gerąsias praktikas, tarptautinius standartus ar mokslo įrodymus, *taikomus paslaugos turiniui* (nurodoma, kaip bus užtikrinama veiklų turinio atitiktis Sveikatos apsaugos ministerijos tinklalapyje skelbiamoms rekomendacijoms (metodikai), atitiktis pripažintoms gerosioms praktikoms, tarptautiniams standartams, rekomendacijoms ar mokslo įrodymams).

VIII SKYRIUS
PAŽANGOS PRIEMONĖS STEBĖSENOS RODIKLIAI

Lentelė Nr. 2

Pažangos priemonės veiklų produkto rodikliai							
Veiklos pavadinimas	Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siekimos rodiklio reikšmės		Siekimos rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (metai)	Galutinė reikšmė (metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
Kokybiškų visuomenės sveikatos paslaugų prieinamumo gerinimas Telšių regione.	P.S.2.1519	Asmenys, dalyvavę sveikatos raštingumo didinimo veiklose asmenys	1116556	949072	0 (2024)	4470 (2029)	Siektina pažangos priemonės veiklos produkto rodiklio reikšmė 2029 m. nustatyta remiantis savivaldybių planuojamais pasiekti rodikliais. Planuojamas regiono savivaldybėse asmenų, dalyvavusių sveikatos raštingumo didinimo veiklose, skaičius – 4470 asmenų. Mažeikių rajono savivaldybėje planuojamas pasiekti rodiklis yra 1830 asmenų, Plungės rajono savivaldybėje – 330 asmenų, Rietavo savivaldybėje – 510 asmenų, Telšių rajono savivaldybėje 1800 asmenų. Tarpinė rodiklio reikšmė planuojama 0, nes 2024 m. nė vienas projektas nebus baigtas įgyvendinti.
	P.B.2.0518	Paramą gavusių nacionalinio, regionų ar vietos lygmens viešojo administravimo ar viešąsias paslaugas teikiančių įstaigų skaičius	1116556	949072	0 (2024)	8 (2029)	Siektina pažangos priemonės veiklos produkto rodiklio reikšmė 2029 m. nustatyta remiantis savivaldybių planuojamais pasiekti rodikliais. Kiekvienos savivaldybės projekto pareiškėjai ir vykdytojai yra visuomenės sveikatos biurai su partneriais – savivaldybių administracijomis, iš viso 8 nacionalinio, regionų ar vietos lygmens viešojo administravimo ar viešąsias paslaugas teikiančios įstaigos.

Pažangos priemonės rezultato rodikliai							
Rodiklio kodas	Rodiklio pavadinimas, matavimo vienetas	Pradinė rodiklio reikšmė (2023 metai)	Rodikliui pasiekti planuojama panaudoti pažangos lėšų suma, Eur		Siektinos rodiklio reikšmės		Siektinos rodiklio reikšmės nustatymo pagrindimas
			Iš viso	Iš jų ES, kitos tarptautinės finansinės paramos ir valstybės biudžeto lėšų suma	Tarpinė reikšmė (2024 metai)	Galutinė reikšmė (2029 metai)	
1	2	3	4	5	6	7	8
R.S.2.3523	Asmenų, po dalyvavimo veiklose pagerinusių sveikatos raštingumo kompetenciją, dalis Procentai	0	1116556	949072	0 (2024)	80 (2029)	Siektina pažangos priemonės veiklos rezultato rodiklio reikšmė 2029 m. nustatyta remiantis savivaldybių planuojamais pasiekti rodikliais. Visos savivaldybės yra suplanavusios pasiekti, kad 80 proc. asmenų, po dalyvavimo veiklose bus pagerinę sveikatos raštingumo kompetenciją. Tarpinė rodiklio reikšmė planuojama 0, nes 2024 m. nė vienas projektas nebus baigtas įgyvendinti.
R.S.2.3526	Asmenų, palankiai vertinančių visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, dalis Procentai	0	1116556	949072	0 (2024)	80 (2029)	Siektina pažangos priemonės veiklos rezultato rodiklio reikšmė 2029 m. nustatyta remiantis savivaldybių planuojamais pasiekti rodikliais. Visos savivaldybės yra suplanavusios pasiekti, kad 80 proc. asmenų bus palankiai vertinantys visuomenės sveikatos priežiūros paslaugų kokybę. Tarpinė rodiklio reikšmė planuojama 0, nes 2024 m. nė vienas projektas nebus baigtas įgyvendinti.

Regiono plėtros tarybos
administracijos direktorius

Julijana Gnadl

(parašas)

(vardas ir pavardė)